

Delícies del dialecte

PERE ANTONI PONS

Emili Manzano (Ciutat de Mallorca, 1964) és fonamentalment conegut per la seva faceta com a periodista cultural televisiu, que durant anys desenvolupà a BTV, amb el programa *Saló de lectura*, i que durant les últimes temporades ha reiniciat, a TV3, amb *L'hora del lector*. Manzano té el mèrit, que molts pocs li discuteixen, d'haver sabut parlar de llibres en un mitjà de comunicació que per sistema es mostra o s'ha mostrat indiferent a la literatura. I n'ha parlat, a més, des de l'amenitat, però sense renunciar a la seriositat i al rigor. Per dir-ho més clar: Manzano és l'antítesi de Fernando Sánchez Dragó. I aquesta és, potser, la clau del seu èxit televisiu llibresc. El fet d'haver sabut eliminar qualsevol crosta de pedanteria i, en canvi, haver sabut donar, a un assumpte televisivament tan greu o poc vistós com és la literatura, un vernís de cordialitat i naturalitat que, sense rebaixar-la, fa que resulti menys feixuga, més pròxima o assequible.

Tenint en compte tot això, no resulta gaire sorprenent que el seu primer llibre sigui una recopilació de textos tan poc literaris (en el sentit d'artifici i de culturalisme) com els que formen aquest *Pinyols d'aubercoc*. El llibre és un aplec de textos que l'autor va anar publicant, al llarg de l'any 2006, a la revista *L'Avenç*, i forma un inventari de cròniques o evocacions de la seva infantesa i de la seva joventut (i de les figures familiars que les van poblar) en la Mallorca, no *turistificada* però ja canviant, rural i ciutadana, dels anys seixanta, setanta i principis dels vuitanta. No només de Mallorca, però: la penúltima crònica està dedicada als anys que l'autor va passar com a estudiant a París, i té un ambient en el qual es mesclen l'aire bohemí de la *Rayuela* de Cortázar i l'aire vivaç i un punt extravagant del *Tiffany's* de Capote.

Per conferir-los "un deliberat to ultralocal" i "una il·lusió d'oralitat", Manzano ha fet servir formes lèxiques i gram-

tics del mallorquí parlat, que el remeten a "una gramàtica familiar que vaig aprendre dels que ja no hi són". El dialecte, doncs, no hi és utilitzat com un caprici arqueològic, sinó com una exigència de la pròpia intimitat, cosa que dota els textos d'un dring de veritat confidencial que, amb un registre més estàndard, potser hauria costat més d'aconseguir. Això sí: ja en la introducció, l'autor reconeix que, per emprar el dialecte amb "garanties filològiques", s'ha encomanat a dos mestres: Llorenç Riber i Francesc de B. Moll.

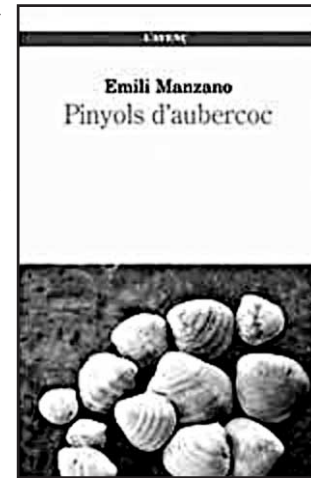
Són evidents, per exemple, les semblances entre *Pinyols d'aubercoc* i *La minyona d'un infant orat*, de Llorenç Riber, amb la qual comparteix un to nostàlgic i encantat, una mateixa mirada clara sobre les coses senzilles, i un timbre de tendresa que hi tenyeix tots els pensaments –si bé Manzano evita els excessos artificiosos (el Noucentisme) de Mossèn Riber. ¿Vol dir això, però, que els textos de *Pinyols d'aubercoc* no acaben de ser literatura? ¿O que, per tal de poder-los valorar positivament, el lector haurà d'apel·lar a uns judicis i a unes categories més sentimentals que no literàries? No, en absolut. *Pinyols d'aubercoc* és literatura. Per dues raons: perquè l'autor és capaç de convertir una experiència íntima i concreta en l'expressió –nostàlgia, tendresa, curiositat, la percepció del misteri, la joia de la quotidianitat, la plenitud de la naturalesa, el desfici adolescent, l'amor, l'enyorança pel clos familiar– d'una experiència humana universal; i, també, perquè és capaç d'extreure, de les vicissituds i les particularitats d'un petit món, aquells elements que millor defineixen el gran món. Igual que Josep Pla, és possible que Manzano cregui que l'ultralocalisme, en literatura, és una de les maneres més segures d'assolir l'universalisme.

L'estil d'aquestes proses ambiciona la senzillesa de la paraula dita en veu alta, no es delata llibresca en cap moment, prefereix fer olor de terra o d'herba segada que no

de biblioteca o de paper antic. Amb tot, l'estil està tot esquitxat de llamps lírics –les del migdia són "hores de dimonis lents", les copinyes són "un estol de monedes de països que ja no existeixen"–, i l'autor no renuncia ni a les orfebreries descriptives ni a les reflexions, com quan argumenta que "la terra és el cel dels infants" perquè els misteris de les altures són tan enormes i solemnes que aquells no els abasten. En la seva senzillesa de contarella dita en família o murmurada cap endins, Manzano tampoc no s'estalvia –potser hi ha nostàlgia, però no idealització– alguns traços de cruesa, certes penombres, un rerefons elegíac. No predominen, els moments de tristor. Hi ha més estampes amables, jovials o simpàtiques: la conversa amb la madona de Can Baliu, que regenta un cafè cada cop més inundat de productes extravagants ("coscacola, petísicola"), és molt indicativa de la frescor innocent que, a pesar d'evocar un món i un temps perduts, amara tot el llibre.

Un llibre delicat, sensible i senzill. Que transcendeix el pur costumisme. Que és més una petita joia lírica que no una estampa històrica i autobiogràfica. I que està escrit en una prosa pulcre. Emotiva. Intel·ligent. Cristal·lina.

EMILI MANZANO, *PINYOLS D'AUBERCOC*. Editorial L'Avenç, Barcelona, 2007. 128 pàgs. 17 €

Robau aquest llibre!

SEBASTIÀ BENNASAR

Una història extraordinàriament trenada. Una bellesa i un amor per la paraula que inunda totes les pàgines del llibre. I un punt de vista insòlit, sorprenent, que permet desenvolupar tots els graus de l'escala del sentiment i fer-nos sentir des de la riallada més extrema fins a les llàgrimes que s'escolen inevitables per sobre d'algun fragment d'un volum que té prop de 600 pàgines i que el lector voldria que en tingués 600 més. I al darrere una amistat, una nena, llibres i una guerra. Una de concreta però que podria ser qualsevol guerra del món. Una, però, que ens marca de manera indissoluble i que conforma tot el que som i el món on vivim. Tot això és *La lladre de llibres*, la novel·la que ha publicat La Campana. Tot això i Markus Zusak, un jove del 75 que ens ofereix un extraordinari llibre sobre la condició humana.

Que La Campana és una d'aquestes editorials que els lectors en català han de tenir al seu *sancta sanctorum* és un fet indubtable. Que en els temps recents ens han posat a l'abast llibres tan extraordinaris –i diferents entre ells, aquesta és la gràcia– com *Herba d'enamorar*, de Teresa Moure, *La petita història dels tractors en ucraïnès*, de Marina Lewycka, *L'art de viure*, de Goliarda Spienza, *Per entendre l'Iraq*, de Jordi Llaonart o *Un llarg hivern*, de Colm Tóibín, és un altre dels fets objectius. Però que hagin publicat aquest llibre de Zusak ja és el darrer que faltava. Si només haguessin publicat *La lladre de llibres* enguany la seva feina ja hauria estat incommensurable. Però és que la novel·la de Zusak és un a més a més, una cirereta que corona el pastís que ens fa feliços, el pastís dels llibres bons.

Anem al text. Estructurada en deu parts *La lladre de llibres* ens explica una història narrada per la mort, que ens mostra l'arribada de la Liesel Memminger a la seva nova llar d'acollida. Allà hi descobrirà un nou pare, en Hans, pintor i acordionista, el gust per robar llibres, en Rudy, la seva mare Rosa, la veïna que escup a la porta, els partits de futbol, l'amor, la tragèdia, en Max, i la vida a l'Alemanya nazi. El viatge a la seva vida el fem acompanyats per la mort, que de vegades deixa d'enfocar aquest petit microcosmos que és l'al·legoria de la vida humana, comuna, normal, a una petita ciutat alemanya durant la segona Guerra Mundial, per oferir-nos una pinzellada amb gran angular sobre el seu camp d'actuació: els camps de concentració, Rússia, Stalingrad, els bombardeigs...

Tot això permet a Markus Zusak construir una ficció on les paraules estan al servei de la història i dels sentiments dels seus protagonistes. No descuida en cap moment la qualitat literària, però tampoc no fa servir un llenguatge que la distorsioni. El principi de versemblança, per molt que us pugui estranyar (i més si tenim en compte quina és la particular narradora) es manté en tot moment. Les construccions dels capítols, el *tempo* narratiu, la tensió argumental, tot se conjuga de manera perfecta. Tot, fins i tot el joc amb la metaliteratura, fonamental en aquesta història que ens mostra fins a quin punt les paraules poden ser culpables o redemptores.

Així mateix hi ha una cosa que s'ha de destacar de manera primordial: aquesta és una novel·la sobre la Segona Guerra Mundial que ens ofereix la perspectiva del que passava als carrers de l'Alemanya nazi. Però del que passava allà on l'única cosa important era sobreviure un dia més i intentar ser feliços. No són massa abundoses les

novel·les que s'escriuen narrant el punt de vista dels perdedors d'una guerra, a no ser que els perdedors pertanyin al bàndol que moralment nosaltres considerem com el correcte (com és el cas de la gran profusió de novel·les sobre la Guerra Civil espanyola). Encara són menys les que ens volen mostrar un mosaic de personatges, les seves actituds, els seus actes, allò que els conforma. Aquesta és la grandesa extraordinària de la novel·la de Zusak: obrir-nos els ulls i ajudar-nos a separar els nostres prejudicis. jutjar els seus personatges per les seves actituds, per tot el que fan en tots els moments. Mostrar-nos que a l'Alemanya nazi també hi havia persones que intentaven, simplement, ser bones persones. I sobreviure. Robant llibres, per descomptat. *Robatorum per menjatorum non est peccatum*, diuen. I a les guerres tothom té fam de paraules. I durant la pau també. No se'l perdin. Robin aquest llibre.

MARKUS ZUSAK, *LA LLADRE DE LLIBRES*. Traducció d'Anna Ullibarrí. Editorial La Campana, Barcelona, 2007. 562 pàgs, 24 €

